

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN (MVI)

HOE STAAN WE ERVOOR IN 2024?

‘Het Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) 2021 – 2025’ omvat 6 thema’s om met inkoop en aanbesteden duurzame keuzes en zo maatschappelijke impact te maken. Deze thema’s sluiten aan op de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties:

- Milieu: het tegengaan van milieuverontreiniging en voedselverspilling
- Klimaat: het tegengaan van klimaatverandering
- Circulair: stimuleren van een circulaire economie
- Ketenverantwoordelijkheid / ISV: het stimuleren van ketenverantwoordelijkheid
- Diversiteit en Inclusie: het stimuleren van een divers en inclusief bedrijfsleven
- Social Return: stimuleren van arbeidsparticipatie van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt

Net als in 2022 en 2023 heeft PIANOo in 2024 met de MVI-zelfevaluatie tool gemonitord in hoeverre aanbestedende diensten deze maatschappelijke thema’s meenemen in hun inkoopopdracht.* De grafieken en uitleg in deze samenvatting geven daarvan een eerste beeld. De inzichten uit gerichte analyses die de Universiteit van Utrecht heeft gedaan op deze MVI-data van 2024, geven daarbij extra duiding.

Onderzoeksresultaten**

Bij Europese aanbestedingen ligt de toepassing van het aantal MVI-thema’s 30% hoger dan bij onderhandse of nationale aanbestedingen. Dat duidt op een hogere motivatie voor MVI als de aankoop groter en zichtbaarder is.

TOEPASSING MVI-THEMA'S

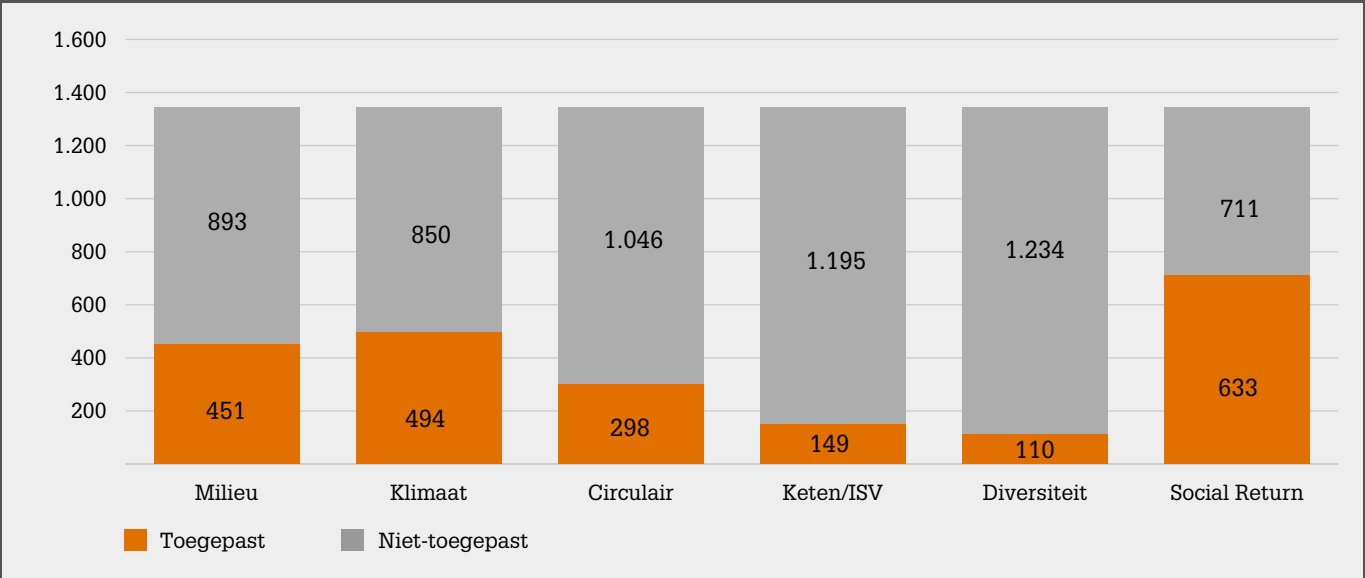
Trends MVI thema's

- Alle thema's worden ten opzichte van vorig jaar minder vaak toegepast met uitzondering van het thema Diversiteit en Inclusie, uitgedrukt in percentages van de opdrachtwaarde. Dit houdt onder andere verband met een toename van Diensten ten opzichte van Werken en Leveringen en het feit dat groene thema's bij Diensten minder vaak worden meegenomen.
- Social Return is net als in de voorgaande jaren het meest uitgevraagd in aantallen en opdrachtwaarde. Klimaat wordt dit jaar voor het eerst even vaak toegepast, uitgedrukt in opdrachtwaarde.
- Bij Werken wordt Ketenverantwoordelijkheid (ISV) bij minder dan 5% van de percelen toegepast. Dit komt mogelijk door onbekendheid dat dit thema ook over milieuschade in de keten gaat.
- Alleen bij het toepassen van het thema Klimaat worden minimeisen en gunningscriteria even vaak toegepast. Voor de andere 5 MVI-thema's wordt vaker gebruik gemaakt van minimeisen dan van gunningscriteria.

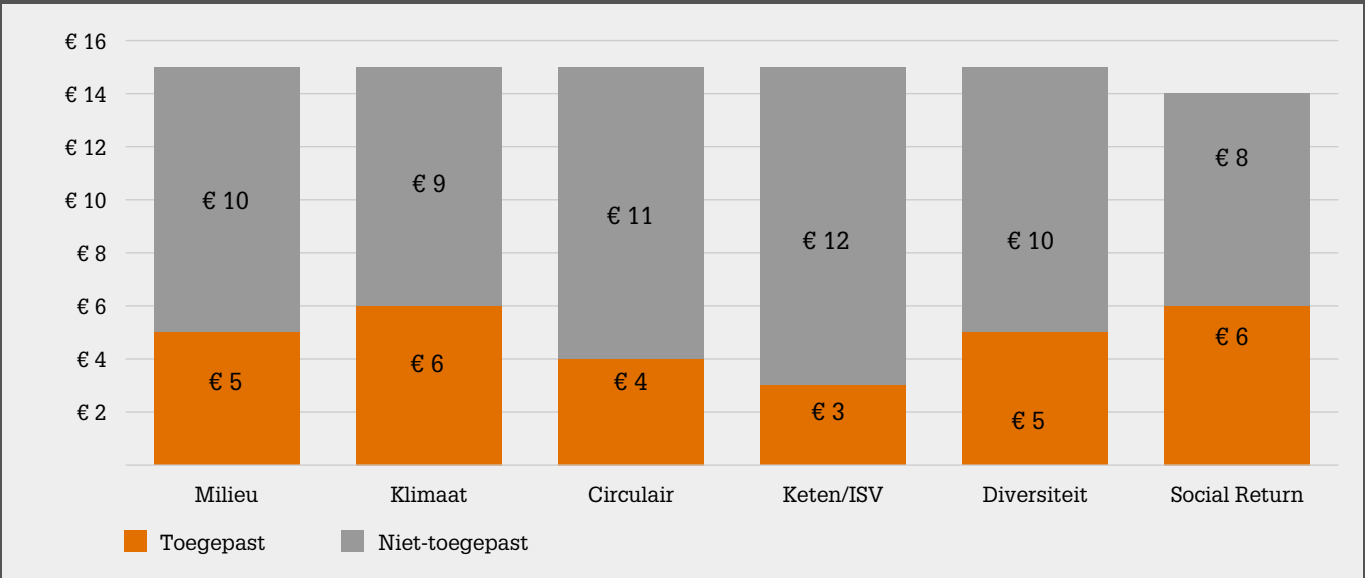
Onderzoekresultaten**

Er is geen verband gevonden tussen de geschatte impact van een aanbesteding (op basis van de spendimpactanalyse) en de MVI-inspanningen. De thema's Klimaat, Milieu en Circulariteit worden niet vaker toegepast in aanbestedingen waarvan de geschatte CO₂-emissies, landgebruik en grondstoffengebruik hoger liggen.

Thema's toegepast - Aantal percelen

Thema's toegepast - Opdrachtwaarde (in miljarden)

HOOFDLIJNEN NATIONAAL PLAN MVI

‘Maatschappelijke doelen zijn voor overheden niet langer bijzaak maar hoofdzaak in het inkoopproces.’
Om deze belangrijke missie te kunnen bereiken, schrijft het Nationaal plan 4 hoofdlijnen voor:

1. Borging van MVI in de organisatie
2. MVI is niet vrijblijvend
3. MVI integraal toepassen
4. Strategische inzet op kansrijke sectoren (zie volgende pagina)

Inzichten borging, vrijblijvendheid, integraliteit

- Er wordt minimaal één MVI-thema uitgevraagd bij grotere inkoopopdrachten. Hierdoor lijkt MVI niet meer als vrijblijvend te worden beschouwd en bij de meeste organisaties geborgd. Maar als MVI echt volledig geborgd is, verwacht je ook dat voor de kleinere opdrachten altijd aandacht is voor duurzaam en/of sociaal inkopen.
- MVI wordt nog niet integraal toegepast omdat er relatief weinig aanbestedingen zijn waarop meerdere thema's worden toegepast. In 2024 is er voor aanbestedingen uitgedrukt in opdrachtwaarde, een verschuiving van 2 of 3 thema's naar 1 MVI-thema. Er is wel een stijging in het aantal percelen waarbij 3, 4, 5 of 6 MVI-thema's zijn toegepast.
- Dat MVI nog niet integraal wordt toegepast, is een indicatie dat MVI nog niet volledig is geborgd.

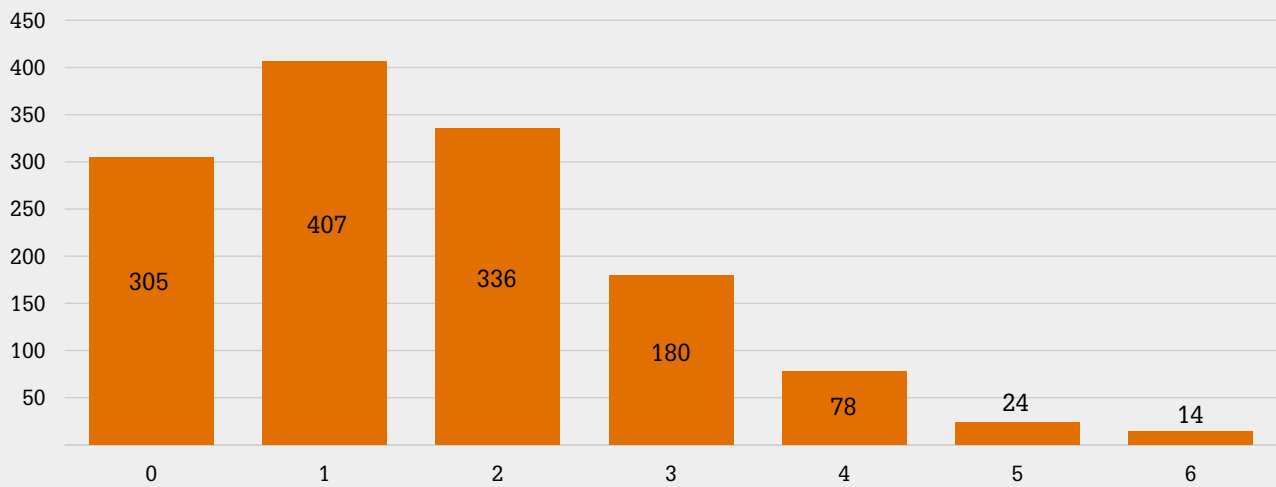
Onderzoeksresultaten**

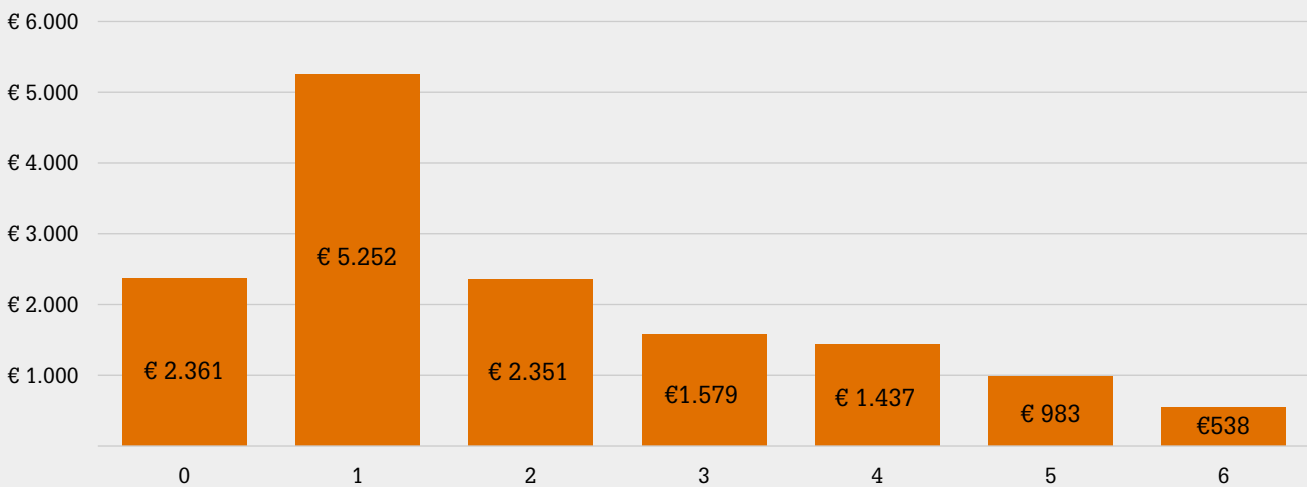
Universiteit
Utrecht

Het aantal MVI-thema's in een aanbesteding is ongeveer 85% hoger als Circulariteit ook één van de uitgevraagde MVI-thema's is.

Thema's toegepast - Aantal percelen

Thema's toegepast - Opdrachtwaarde (in miljoenen)***

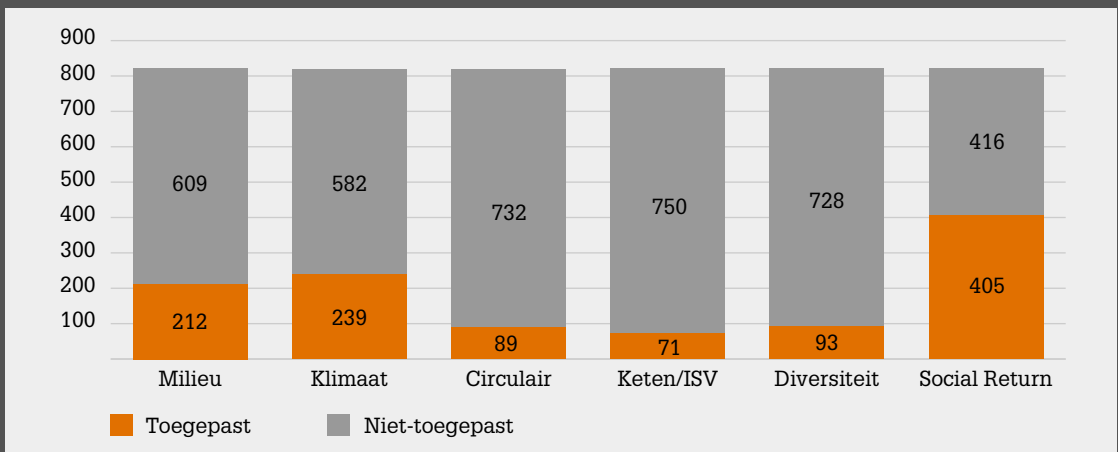

HOOFDLIJNEN NATIONAAL PLAN MVI

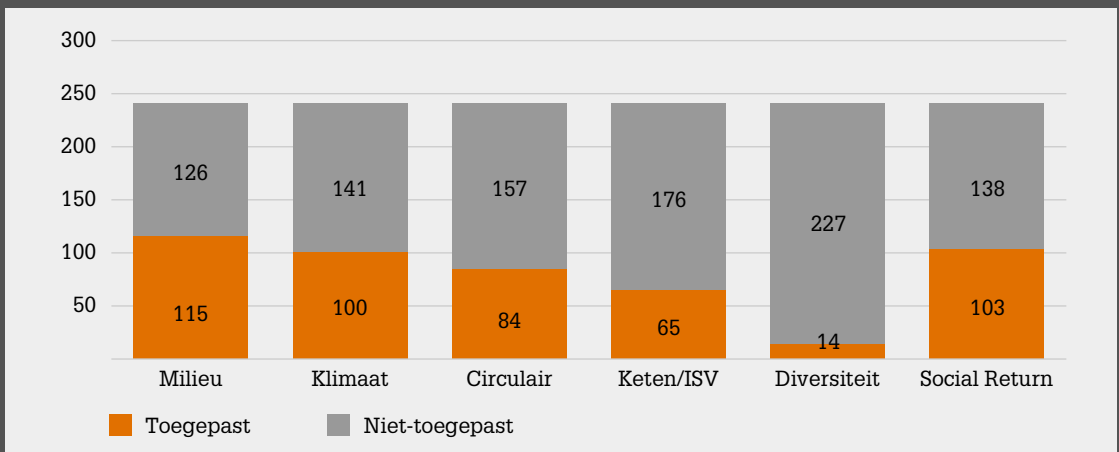
Inzichten strategische inzet op kansrijke sectoren

- Het meenemen van MVI-thema's in de inkoopopdracht verschilt sterk tussen Diensten, Leveringen en Werken.
- In 2024 is het percentage percelen waarbij minimaal 1 MVI-thema is meegenomen hoger bij Leveringen en Werken dan bij Diensten.
- Bij Leveringen is Milieu het meest toegepaste thema zowel in aantal als in opdrachtwaarde, gevolgd door Social Return. In opdrachtwaarde is de aandacht gelijk verdeeld over Klimaat, Circulariteit en Ketenverantwoordelijkheid.
- Bij Werken is Klimaat het meest toegepast in aantallen en Milieu in opdrachtwaarde, gevolgd door Circulariteit en Social Return.
- Bij Diensten wordt Social Return het meest toegepast in percelen en Diversiteit en Inclusie in opdrachtwaarde.

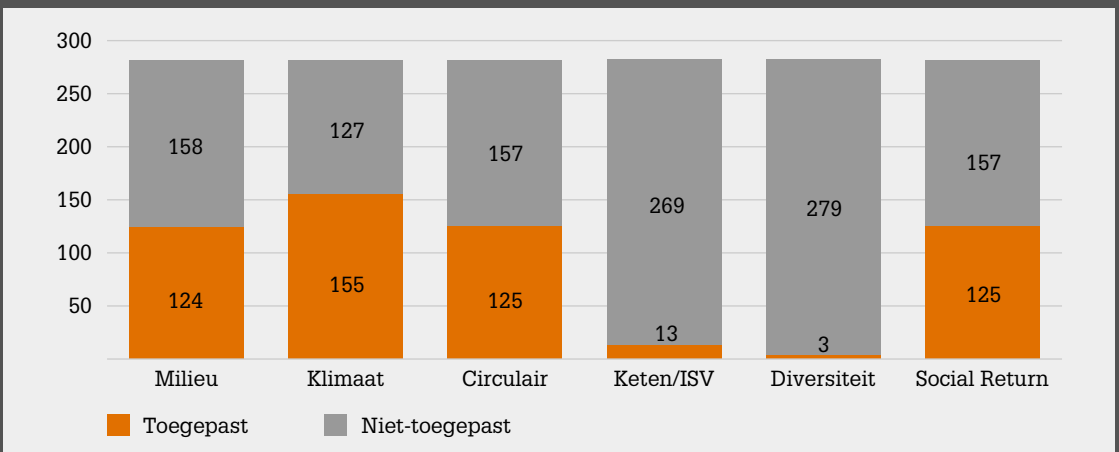
Thema's toegepast (diensten) - Aantal percelen

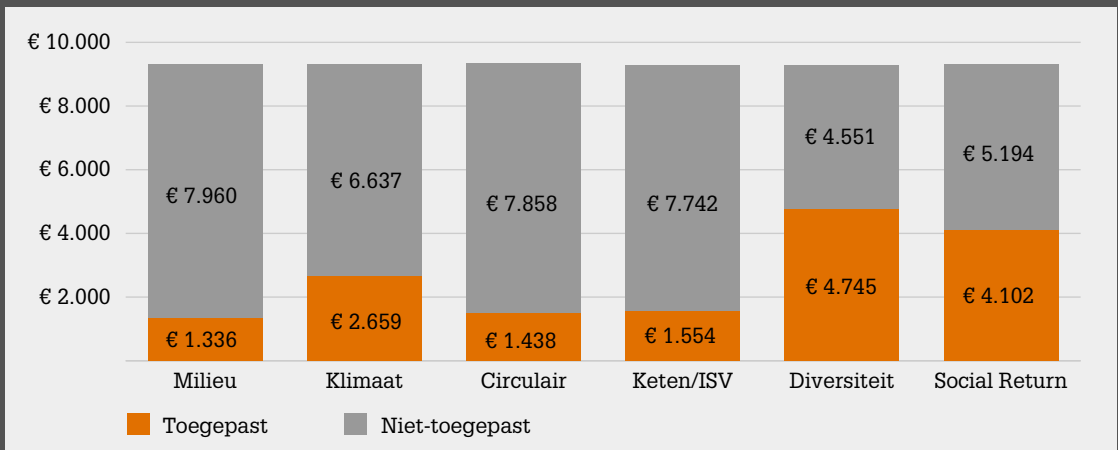
Thema's toegepast (leveringen) - Aantal percelen

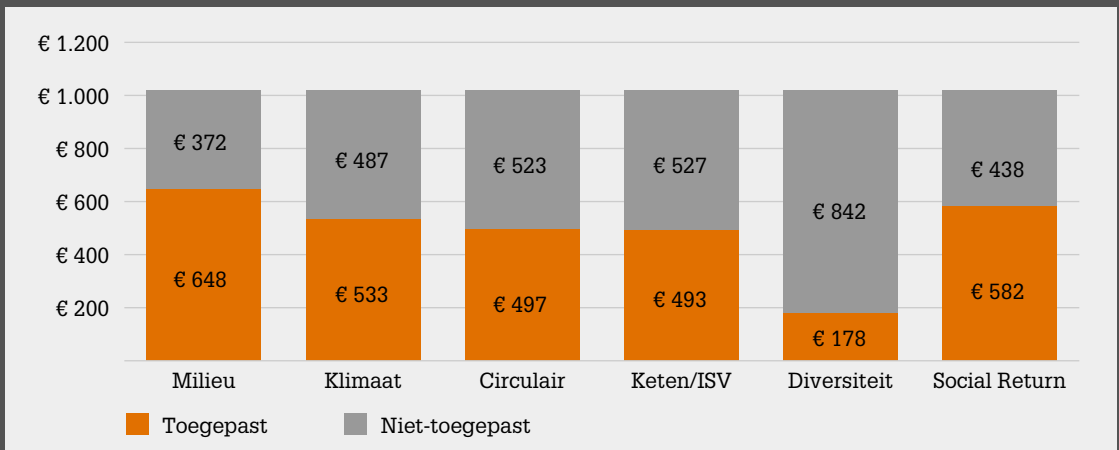
Thema's toegepast (werken) - Aantal percelen

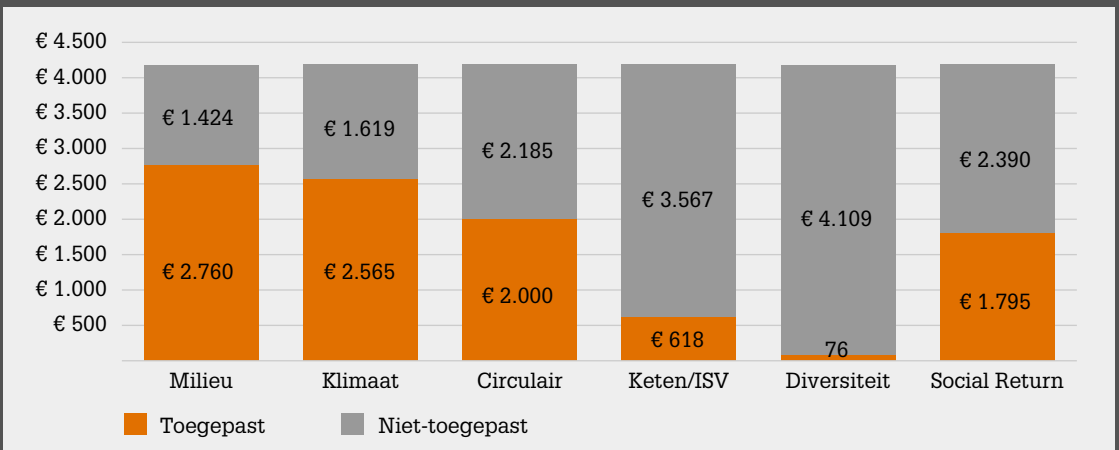
Thema's toegepast (diensten) - Opdrachtwaarde (in miljoenen)

Thema's toegepast (leveringen) - Opdrachtwaarde (in miljoenen)

Thema's toegepast (werken) - Opdrachtwaarde (in miljoenen)

TOEPASSING MVI INSTRUMENTEN

Diverse hulpmiddelen, zoals de MVI-criteriatool, het Ambitieweb en de CO₂-prestatieladder, bieden ondersteuning bij inkopen met impact. Hoe vaak worden deze instrumenten toegepast in aanbestedingen? De eerste tabel (rechts in het geel) geeft de totalen weer. In de andere tabellen zijn deze uitgesplitst naar Diensten, Leveringen en Werken.

Duiding van de cijfers

- Bij grote opdrachten wordt MVI vaker toegepast mét het gebruik van een MVI-instrument dan zónder.
- De bouwblokkenmethode (Social Return) wordt het meest gebruikt, het Ambitieweb wordt vooral bij grotere aanbestedingen gebruikt.
- De voorkeur voor het gebruik van bepaalde MVI-instrumenten verschilt tussen de inkoop van Diensten, Werken en Leveringen.
- De MVI-criteria tool wordt vooral veel gebruikt bij Leveringen en de CO₂-prestatieladder bij Werken.

Onderzoeksresultaten**

Wanneer het Ambitieweb wordt toegepast, is het aantal toegepaste MVI-thema's ongeveer 15% hoger. De thema's worden niet intensiever uitgewerkt vergeleken met aanbestedingen waarvoor het Ambitieweb niet is toegepast.

Bij het toepassen van de MVI-criteriatool is zowel het aantal toegepaste MVI-thema's hoger (ongeveer 25%) als het aantal toegepaste MVI-criteria en -eisen per thema (ongeveer 45%), in vergelijking met aanbestedingen waarvoor de tool niet is toegepast.

Dit wijst er op dat deze procestools bijdragen aan de inbedding van MVI-aspecten in aanbestedingen.

Instrumenten toegepast Totaal

Bouwblokkenmethode	315
MVI-criteria tool	216
CO ₂ Prestatieladder	166
Ambitieweb	149
PSO Ladder	59
R-ladder	47
Omgevingswijzer	45
LCA-instrumenten MKI	33
MVO risicochecker	24
Human Rights Due Dilligence	14
MVO convenanten	4
LCA-instrumenten MPG	2
Anders	94
Geen	478

Instrumenten toegepast Diensten

Bouwblokkenmethode	177
MVI-criteria tool	102
Ambitieweb	75
CO ₂ Prestatieladder	69
PSO Ladder	33
MVO risicochecker	17
R-ladder	16
Human Rights Due Dilligence	4
Omgevingswijzer	2
MVO convenanten	2
LCA-instrumenten MKI	1
LCA-instrumenten MPG	1
Anders	56
Geen	336

Instrumenten toegepast Leveringen

MVI-criteria tool	66
Bouwblokkenmethode	65
CO ₂ Prestatieladder	20
Ambitieweb	20
R-ladder	16
PSO Ladder	8
Human Rights Due Dilligence	7
Omgevingswijzer	3
LCA-instrumenten MKI	2
MVO risicochecker	2
MVO convenanten	1
LCA-instrumenten MPG	0
Anders	25
Geen	61

Instrumenten toegepast Werken

CO ₂ Prestatieladder	77
Bouwblokkenmethode	73
Ambitieweb	54
MVI-criteria tool	48
Omgevingswijzer	40
LCA-instrumenten MKI	30
PSO Ladder	18
R-ladder	15
MVO risicochecker	5
Human Rights Due Dilligence	3
MVO convenanten	1
LCA-instrumenten MPG	1
Anders	13
Geen	81

NIEUW: SPEND IMPACT ANALYSE (SIA)

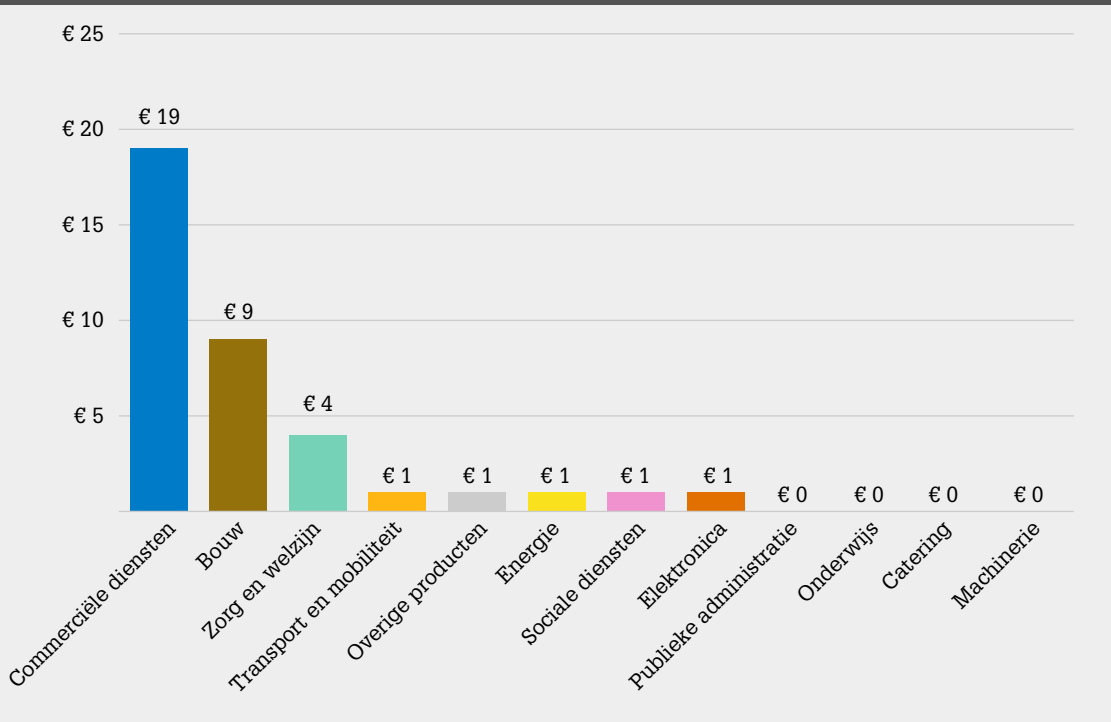
De Spend Impact Analyse (SIA) geeft inzicht in de impact van alle aanbestedingen. De impact is een weergave van de gemiddelde impact, zoals het RIVM die heeft berekend. Wanneer de aanbesteding volgens dit nationale gemiddelde zou worden aanbesteed, dan is dit de impact.

De Spend Impact Analyse geeft het volgende weer:

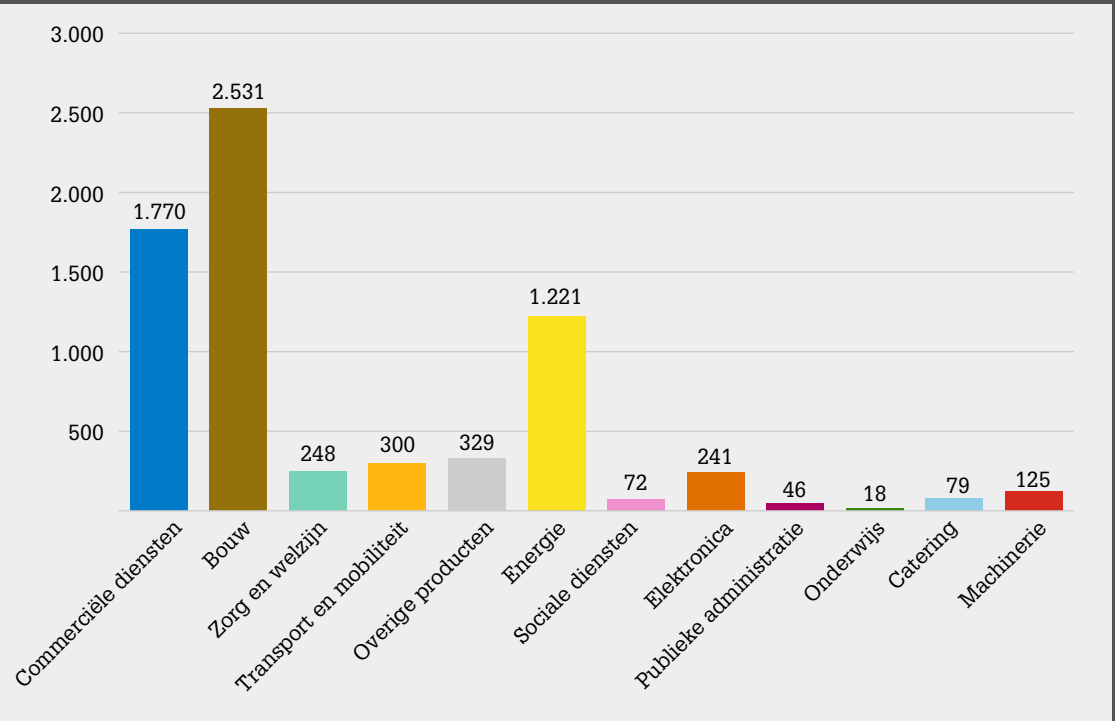
- Uitgaven in € (de opdrachtwaarde van de aanbestedingen). In 2024 is de som van alle percelen van geactiveerde organisaties in MVI-Zelfevaluatie tool € 37 miljard.
- CO₂-emissies in kiloton CO₂ – de belangrijkste indicator voor negatieve impact op het klimaat.
- Landgebruik in hectare – een indicator voor onder andere biodiversiteit.
- Grondstoffengebruik in ton – een indicator voor circulariteit.

De impact wordt per sector weergegeven. Er worden 10 sectoren onderscheiden. Vanwege toegankelijkheidseisen is alleen de SIA in absolute waarden opgenomen. Iedere overheidsorganisatie kan in de MVI-zelfevaluatietool een Spend Impact Analyse op maat voor de eigen organisatie genereren.

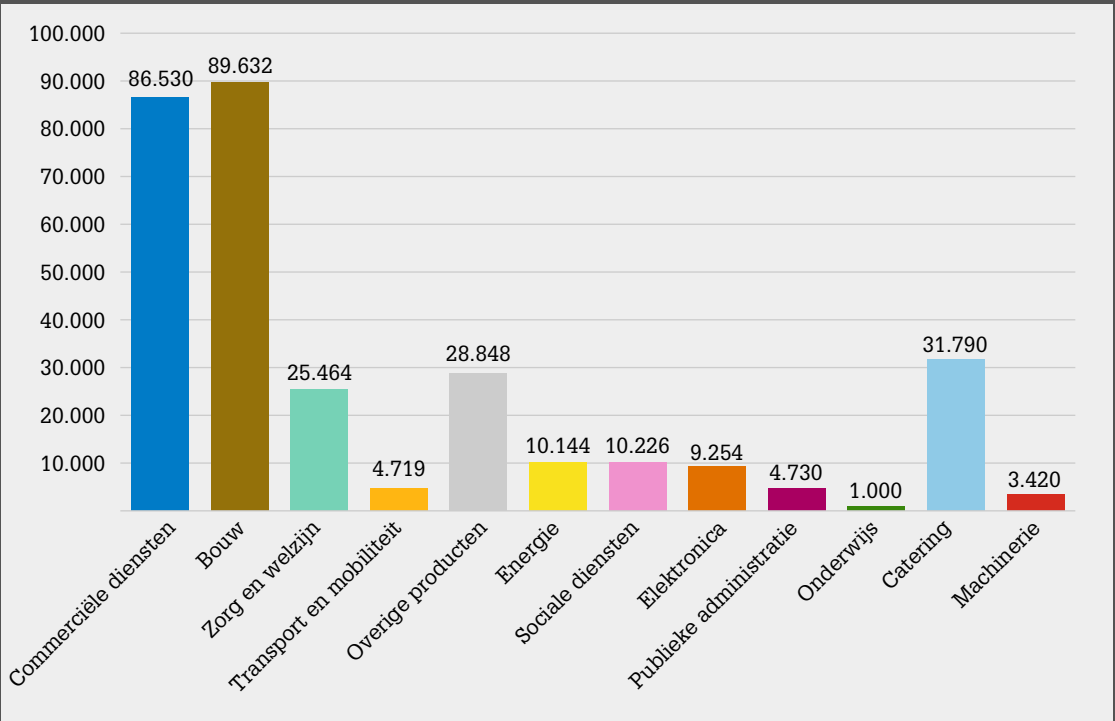
SIA - Opdrachtwaarde (in miljoenen)

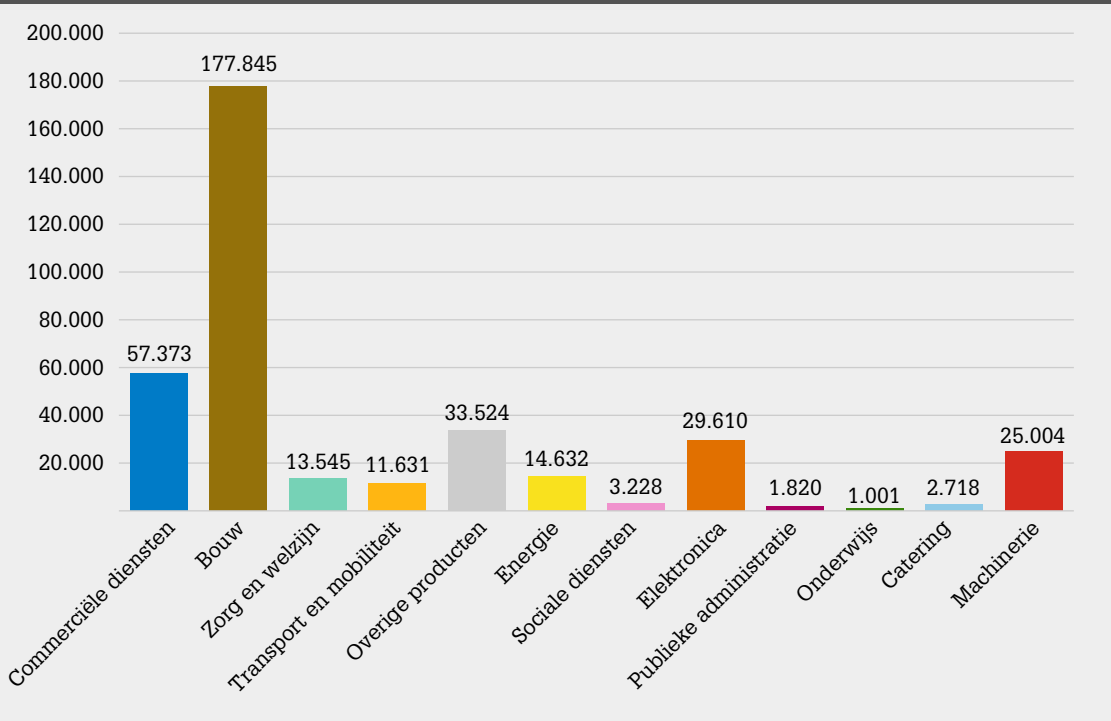
SIA - CO₂-emissies (in kiloton)

SIA - Landgebruik (in hectare)

SIA - Grondstoffengebruik (in ton)

TOELICHTING VOETNOTEN

- * De grafieken en analyses van PIANOo zijn gebaseerd op data uit de MVI-zelfevaluatie tool voor het gunningsjaar 2024. De monitoring is al sinds 1 januari 2022 in lijn gebracht met de opzet en structuur van het Nationaal Plan MVI 2021–2025. De dataset bevat informatie van 1.344 percelen van circa 80 overheden (Rijk, gemeenten, provincies, waterschappen, publiekrechtelijke instellingen) met een totale opdrachtwaarde van € 15 miljard. Dit is een substantiële hoeveelheid MVI-data, maar dekt niet de totale publieke inkoop van 100 miljard.

- ** De Leerstoel Publieke Inkoop aan de Universiteit van Utrecht heeft specifiek aanbestedingen waarbij ten minste 1 MVI-thema speelt geanalyseerd. De resultaten zijn gebaseerd op een regressieanalyse waarbij, per analyse, diverse controlevariabelen zijn gebruikt. Het doel was te voorkomen dat een onevenredige verdeling van aanbestedende diensten, of opdrachten van verschillende sectorale aard of omvang, de resultaten beïnvloedt. (Controlevariabelen: 7 soorten aanbestedende diensten; 45 verschillende CPV-categorieën; Europese vs. nationale aanbesteding.)